-- Journal of Tax Research --
Volume 34, Issue 70, Summer 2026, 205-235
taxjournal.ir
DOI:/

Iranian National Tax Administration

Developing a Model and Empirically Testing the Best Combination of Management Accounting Information Criteria In Order To Reduce Companies' Tax Risk

Mohammad Namazi* Distinguished Professor, Department of Accounting, Faculty of Economics, Management and Social Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

Seyyed Hamidreza Rakhsha Assistant Professor, Department of Accounting, Payam Noor University, Tehran, Iran.

Abstract

The aim of the research is to develop a suitable model to reduce tax risk and its experimental test. The research method is a combination of Mikhailov fuzzy hierarchical analysis, a qualitative, quantitative and descriptive analytical method. Also, for further investigation and final confirmation of the model, the structural equation method and LISREL software were used. The statistical population of the research consists of two groups. The first statistical population consists of tax experts from among the employees of the Ministry of Economic Affairs and Finance and accounting professors from state universities and experts in the field of taxation. The first statistical sample consists of 14 of the experts mentioned above, who were selected using the systematic elimination method. The second statistical population consists of managers, deputies and experts of the General Tax Office of Fars Province, which was determined by inquiring from the said General Office, a number of 755 people. The second statistical sample of the research was selected using the random sampling method and Morgan table, with a number of 260 people. The findings showed that all five management accounting criteria selected in the research model (management accounting components, management accounting qualitative items, compliance with financial and tax guidelines, political and economic factors, and removal of ambiguities and complexities) have a significant impact on reducing tax

* Corresponding Author: m.namazi@rose.shirazu.ac.ir
How to Cite: Namazi, M. & Rakhsha, S.H. (2026). Developing a model and empirically testing the best combination of management accounting information criteria in order to reduce companies' tax risk. *Journal of Tax Research,* 34(70), 205-235.

Original Research
Received: 25/03/2024 Accepted: 16/05/2026
e-ISSN: 2717-1817 p-ISSN: 2251-64-84

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

risk. Structural equation analysis also showed that all of the aforementioned components have a significant impact on reducing tax risk.

Introduction

Things such as financing the government's public expenditures, providing public services, and as a tool for policymaking and planning for the desired goals of economic development, increase the importance of taxes and the tax collection process. Taxes are a tool for securing the government's budget and distancing it from the oil budget. Despite the blessings of oil and oil revenues, fluctuations in oil prices in global markets, and the existence of widespread sanctions in recent years, have caused great harm to the country, to the point of even changing the country's financial policies and jeopardizing the country's national security in terms of earning income. Taxes have long been of interest due to their specific role, effectiveness, as well as the laws, regulations, and mechanisms governing them. Therefore, it can be expected that companies and legal entities, as revenue-generating units, will seek ways to reduce their tax payments. Such methods and efforts are the chosen solutions of some companies to reduce tax payments along with tax risks. Tax risk also refers to the concepts that an activity or action causes a difference between the final tax amount and the initial estimated amount. One of the objectives of this research is to provide a new solution to reduce tax risk.

Methods and Material

From the perspective of the purpose, this research is an applied research type, which provides a basis for decision-making by providing a model and has many applications in the direction of tax justice and is a type of developmental research. That is, it is among the research that mostly leads to innovation in methods and devices, products, or to their modification and improvement. The methodology of this research is a combination of library and field methods that are within the scope of qualitative and quantitative research. In terms of the logic of implementation or the type of reasoning, it was formed within the framework of inductive deductive reasoning; because part of the literature, including theoretical foundations, the background of the research was done through library methods, internal and external, that is, in the form of deductive reasoning, and data collection for testing the hypotheses was done in the form of inductive reasoning.

Conclusion

The findings show that all five management accounting criteria selected in the model of this study (management accounting components, management accounting qualitative items, compliance with financial and tax guidelines,

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

political and economic factors, and removal of ambiguities and complexities) are significant and have a positive effect on reducing tax risk. Therefore, the main hypothesis of this study cannot be rejected. The findings related to the first to fifth sub-hypotheses show that, according to the answer obtained from the Mikhailov model, these hypotheses are significant and, according to the prioritization of management accounting information components, they are effective in reducing tax risk of companies. The results of confirmatory factor analysis showed that the value of Student's t-statistic for all questions was higher than the critical value of 1.96. Therefore, it was concluded that the extracted questions are approved for all criteria. Next, using the structural equation method, the effect or lack of effect of management accounting information criteria on reducing tax risk was investigated as a dependent variable. In this regard, various model fit indices such as goodness of fit, root mean square error of estimation, adjusted comparative fit index, adjusted fit index, softened fit and unsoftened fit were used. The results of confirmatory factor analysis related to the measurement model and structural equations related to the structural model part were used.

Keywords: Tax Risk, Management Accounting Information Criteria, Qualitative Characteristics of Management Accounting Information, Components of Management Accounting Information, Political and Economic Factors.

JEL Classification: Q56, H26, M49, M41.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205] [Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

-- مجله علمی، پژوهشنامه مالیات --
شماره ۷۰، دوره ۳۴، تابستان ۱۴۰۵، ۲۰۷-۲۳۷
taxjournal.ir
DOI:

مقاله پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۲/۲۶
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۰۶
e-ISSN: ۲۷۱۷-۱۸۱۷ p-ISSN: ۲۲۵۱-۶۴-۸۴

تدوین الگو و آزمون تجربی بهترین ترکیب معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت، در راستای کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها

محمد نمازی* استاد ممتاز گروه حسابداری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

سید حمیدرضا رخشا استادیار گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

چکیده

هدف پژوهش، تدوین الگویی مناسب جهت کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها و آزمون تجربی آن است. روش پژوهش، از نوع ترکیبی تحلیل سلسله مراتبی فازی میخائیلوف، یک روش کیفی، کمی و از نوع تحلیلی تبینی است. همچنین به منظور بررسی بیشتر و تایید نهایی الگو از روش معادلات ساختاری و نرم‌افزار لیزرل استفاده شد. جامعه آماری شامل دو گروه است. جامعه آماری اول را خبرگان صاحب‌نظر مالیاتی از بین کارکنان وزارت امور اقتصادی و دارایی و استادان رشته حسابداری دانشگاه‌های دولتی و خبره در حوزه مالیات تشکیل داده‌اند. نمونه آماری اول ۱۴ نفر از خبرگان (از میان اعضای شورای عالی مالیاتی و استادان رشته حسابداری دانشگاه‌های دولتی) که با استفاده از روش حذفی سیستماتیک انتخاب شده‌اند. جامعه آماری دوم شامل کارکنان اداره کل مالیاتی استان فارس است که با استعلام از اداره کل مزبور، تعداد ۷۵۵ نفر مشخص شد. نمونه آماری دوم، از روش نمونه‌گیری تصادفی و جدول مورگان به تعداد ۲۶۰ نفر انتخاب شد. یافته‌ها نشان داد هر پنج معیار حسابداری مدیریت انتخاب شده در الگوی پژوهش (مولفه‌های حسابداری مدیریت، موارد کیفی حسابداری مدیریت، رعایت دستورالعمل‌های مالی و مالیاتی، عوامل سیاسی و اقتصادی و کنارگذاری ابهام‌ها و پیچیدگی‌ها) تاثیر با اهمیتی در کاهش ریسک مالیاتی دارند. همچنین تحلیل معادلات ساختاری نیز نشان داد که همه مولفه‌های یاد شده تاثیر معنی‌داری برکاهش ریسک مالیاتی دارد.

کلیدواژه‌ها: ریسک مالیاتی، معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت، ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت، مولفه‌های اطلاعات حسابداری مدیریت، عوامل سیاسی و اقتصادی.

طبقه‌بندی JEL: Q56, H26, M49, M41.

* نویسنده مسئول: m.namazi@rose.shirazu.ac.ir

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

مقدمه

اصطلاح «ریسک» به‌عنوان پراکندگی تعریف می‌شود که در میزان عدم اطمینان نسبت به آینده نمود پیدا می‌کند (Brealey & Myers, 1972). ریسک مالیاتی عامل بالقوه‌ای است که منجر به بازدهی مالیاتی متفاوت از انتظارات در آینده می‌شود (Khajavi & Kiamehr, 2016). تاکنون، تلاش‌های مختلفی جهت کاهش ریسک مالیاتی توسط پژوهشگران داخلی و خارجی انجام گرفته است. به عنوان نمونه، ابرهارتینگر و زایسر[1] (۲۰۲۱) نشان دادند شرکت‌های تحت نظارت افقی، افزایش قابل توجهی در اطمینان مالیاتی را درک می‌کنند که با کاهش نسبی قابل توجهی در ریسک مالیاتی و هزینه‌های انطباق همراه است. امروزه در ایران، به دلیل عدم برخورداری و یا عدم به‌کارگیری عوامل اجرایی نظام مالیاتی ایران از یک سیستمِ نظام‌مند، ساختاریافته و شفاف حسابداری، متاسفانه در بسیاری از موارد مالیات‌های تشخیصی مورد رضایت و استقبال مؤدیان و شهروندان قرار نمی‌گیرد؛ همچنین عدم پذیرش و رضایت‌مندی مؤدیان و اقشار مختلف جامعه نسبت به مالیات‌های تشخیصی، موجب ایجاد شکاف میان مالیات‌ستان‌ها و پرداخت‌کنندگان مالیات می‌شود؛ وجود شکاف و اختلاف میان این‌دو، از یک‌سو ممکن است موجب به‌هم‌گسیختگی جامعه و زایش ناهنجاری‌های اجتماعی شود و از سوی دیگر زمینه افزایش ریسک مالیاتی را فراهم کند (Namazi & Rakhsha, 2023).

یکی از اهداف این پژوهش ارائه راهکاری نوین جهت کاهش ریسک مالیاتی است. در این راستا جهت استفاده بهینه و عقلایی و همچنین اثرگذاری بیشتر نسبت به کاهش ریسک مالیاتی از پنج معیار مهم و پرکاربرد حسابداری مدیریت (مولفه‌های حسابداری مدیریت، ویژگی‌های کیفی، رعایت قوانین و دستورالعمل‌ها، نگرش‌های بین‌المللی، کنارگذاری ابهام و پیچیدگی‌ها) استفاده شده است. مهم‌ترین مسئله این پژوهش پاسخ‌گویی به این پرسش است: "بهترین ترکیب مولفه‌ها و معیارهای تأثیرگذار حسابداری مدیریت بر کاهش ریسک مالیاتی چه هستند؟". اهمیت این پژوهش، گسترش ادبیات مربوط در زمینه نقش بهترین ترکیب معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت در کاهش ریسک مالیاتی؛ همچنین ارایه الگویی جامع جهت پیشگیری و کنترل عوامل کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها و مالیات‌ستان‌ها، با استفاده از بهترین ترکیب معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت است.

1. Eberhartinger & Zieser (2021)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

مبانی نظری

گزارشگری‌های مالی ابزارهای بازدارنده‌ای برای جلوگیری از گسترش ریسک مالیاتی مهیا می‌نماید، در این زمینه می‌توان ادعا نمود که انگیزه‌های گزارشگری در صورت‌های مالی به صورت منطقی با انگیزه‌های حداقل کردن مالیات در تضاد است؛ زیرا که کاهش در سود مشمول مالیات سود حسابداری کمتری را نشان می‌دهد (Khajavi & Kiamehr, 2016, 86). بانکمن[1] (۲۰۰۴) در پژوهشی نشان داد زمانی که یک شرکت به گونه شجاعانه از پرداخت مالیات سرباز می‌زند امکان دارد از نظر افراد جامعه برچسب شرکت فقیر به آن زده شود که این موضوع ممکن است به گونه معکوس بر نتایج تولید محصولات شرکت در بازار اثرگذار باشد. به طور کلی عدم استقبال مؤدیان از پرداخت مالیات تحت عنوان‌های اجتناب و یا فرار مالیاتی، که منجر به ریسک مالیاتی در اقتصاد می‌شود، به موارد مختلفی مانند مشکلات ساختاری مالیاتی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، تحریم‌های بین‌المللی، ویژگی‌های روانشناختی، فرهنگی و نیز نگرش و رضایت‌مندی از نظام مالیاتی در جامعه بستگی دارد (Heidari Haratemeh, 2026, 28). کامیاب و همکاران (۱۴۰۱) در راستای ریسک شرکت در پژوهشی وظایف مؤدیان مالیاتی را بر مبنای الگوی تهیه شده از جانب سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه[2](OECD) به شرح زیر بیان نمودند: ۱- ثبت نام و تشکیل پرونده مؤدیان. یعنی کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که بر مبنای قانون مالیات‌های مستقیم و ارزش افزوده مشمول پرداخت مالیات می‌باشند، در سامانه مالیاتی نام‌نویسی نمایند. اشخاصی که از این کار خودداری کنند ازجمله عامل‌های ریسک مالیاتی تعریف شده‌اند. ۲- مودیان مالیاتی نسبت به ارایه اظهارنامه مالیاتی مطابق خواست نظام مالیاتی، در منابعی که مشمول مالیات می‌باشند اقدام بهنگام نمایند. عدم اینکار موجب افزایش ریسک مالیاتی می‌شود. ۳- مودیان نسبت به درج صحیح، درست و قانونی مبلغ مالیات مشمول و یا قابل پرداخت در سامانه مالیاتی اقدام نمایند و اسناد و مدارک مثبته آنها را نگهداری و تحویل دهند. عدم اینکار موجب افزایش ریسک مالیاتی است. ۴- مودیان نسبت به پرداخت بدهی‌های مالیاتی در موعد مقرر اقدام و یا قسط‌بندی نمایند. در شرایط کنونی، بالندگی نظام مالیاتی به عنوان یکی از جریان‌های اساسی توسعه اقتصادی اجتماعی کشور شناخته می‌شود. در این استراتژی جایگزین نمودن درآمدهای مالیاتی به جای درآمدهای ناپایدار و پر نوسان نفتی از مهمترین موضوع‌ها و برنامه‌های پویایی کشور بوده و هست؛ این مهم در سال‌های اخیر به دلیل

1. Bankman (2004)
2. Organization for Economic Co-operation and Development

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

شدت و گسترش تحریم‌های ظالمانه اقتصادی و افزایش ریسک‌های درآمدی، مورد توجه بیشتر قرار گرفته است و جایگزینی درآمدهای مالیاتی به جای درآمدهای نفتی با شدت بیشتری شکل می‌گیرد (Maali et al., 2025, 101).

حسابداری مدیریت

چنهال و موریس[1] (۱۹۸۶) در رابطه با ویژگی‌های مالیاتی اطلاعات حسابداری مدیریت معتقد به چهار بعد زیر هستند: ۱- اطلاعات حسابداری مدیریت بهنگام، مدیریت را قادر می‌سازد تا هرچه سریع‌تر نسبت به ریسک مالیاتی واکنش نشان دهد و به‌موقع، تصمیم‌های مناسب و اثرگذار در راستای ارزیابی ریسک مالیاتی انتخاب نماید، همچنین بهنگام بودن، به سرعت و تکرار گزارش‌دهی و ارایه اطلاعات به محض درخواست اشاره دارد. ۲- گردآوری اطلاعات حسابداری مدیریت به سطح اطلاعات مربوط به فعالیت‌های عملکرد مالیاتی برمبنای دوره زمانی یا بر اساس الگوهای تصمیم‌گیری ریسک مالیاتی اشاره دارد. ۳- ترکیب، ادغام و تلفیق اطلاعات ریسک مالیاتی به فعالیت‌های یک شرکت اشاره دارد که بر تصمیم‌ها و عملکرد شرکت به عنوان یک کل اثرگذار است. ۴- اطلاعات حسابداری مدیریت می‌تواند دارای یک حوزه گسترده و محدود باشد، حوزه محدود، اطلاعاتی را ارائه می‌دهد که بر رویدادهای داخلی، مالی و اطلاعات مبتنی بر سوابق تاریخی تمرکز دارد. حوزه گسترده به اطلاعاتی اشاره دارد که به محیط خارجی یعنی اقتصادی و غیر اقتصادی اطلاعات با ماهیت غیر مالی و آینده محور مربوط باشد. کپلن و نورتون[2] (۱۹۹۶) چهار معیار ارزشمند برای حسابداری مدیریت در قالب معیارهای مالی، معیارهای مشتری، معیارهای عملیاتی (فرآیندی) و معیارهای یادگیری و رشد طراحی و ارایه نمودند. این معیارها نه فقط به عنوان یک سیستم اندازه‌گیری بلکه به عنوان یک سیستم مدیریتی بر نقش چشم‌اندازها، ماموریت‌ها و راهبردها در سازمان‌ها و شرکت‌ها برای تصمیم‌گیری و از جمله ریسک مالیاتی کاربرد فراوان دارند.

ریسک مالیاتی

ریسک مالیاتی به مفاهیمی که یک فعالیت یا عمل، باعث ایجاد تفاوت بین مبلغ مالیات قطعی با مبلغ برآوردی اولیه می‌شود، اشاره دارد (Neuman et al., 2016). مالیات یکی از مفاهیمی است

1. Chenhall & Morris (1986)
2. Kaplan & Norton (1996)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

که امکان دارد بر استراتژی‌ها و تصمیم‌گیری‌های واحدهای اقتصادی و شرکت‌ها اثرگذار باشد. زیرا از یک جهت هزینه اجباری محسوب می‌شود و از جانب دیگر بر شکل‌دهی سرمایه‌گذاری و همچنین تامین منابع مالی شرکت و افزایش ثروت سهامداران اثرگذار است (Desai & Dhar-mapala, 2009, 448). به همین دلیل، یکی از برنامه‌ها و استراتژی‌هایی که شرکت‌ها پیگیری می‌نمایند، کاهش مالیات پرداختی است. سرمایه‌گذاران به میزانی که از استراتژی‌های کاهش پرداخت مالیات خوش‌حال می‌شوند، نگران پیامدها و عواقب آن از قبیل مالیات بیشتر در آینده، جرایم مالیاتی، به خطر افتادن شهرت شرکت و از همه مهم‌تر ریسک مالیاتی ایجاد شده برای شرکت هستند (Brealey & Myers, 1972). تضاد منافعی که میان دولت و سازمان وجود دارد، می‌تواند به وسیله "تئوری نمایندگی"[1] به عنوان یکی از تعارض‌های موجود بین ریسک فرار مالیاتی ذی‌نفعان شرکت‌ها، مطرح شود (Namazi, 1985). ریسک مالیاتی، توان رقابتی عوامل اقتصادی را به نفع آن‌هایی که مالیات کمتری پرداخت نموده‌اند تغییر می‌دهد و شکاف بین گروه‌های مختلف درآمدی را بیشتر خواهد کرد. چنانچه برای پیشگیری از فعالیت‌هایی که منجر به عدم پرداخت مالیات می‌شود چاره‌اندیشی نشود، ممکن است افراد دیگر نیز به منظور افزایش توان مالی خود به این کار ترغیب شوند و به دلیل تاثیر رفتار اجتماعی افراد بر یکدیگر، به تدریج مقبولیت آن گسترش یابد و به عنوان یک عمل و رفتار غیر قانونی، اما به دلیل تکرار زیاد رایج شود (Khajavi & Kiamehr, 2016, 89).

نظام مالیاتی کشور در راستای انجام وظایف خود و دستیابی به اهداف مالیاتی همواره با ریسک‌های مختلفی همانند ریسک پایگاه داده‌های اطلاعاتی، ریسک قوانین مالیاتی، ریسک عدم تمکین مؤدیان مالیاتی، ریسک وصول و اجرای آرای مالیاتی، ریسک نیروی‌های انسانی، ریسک فرار مالیاتی، ریسک اجتناب مالیاتی، ریسک سلامت اداری، ریسک قدرت و روابط سیاسی، ریسک فناوری اطلاعات، ریسک فرآیند دادرسی مالیاتی، ریسک گزارشگری مالی، ریسک حسابرسی و موارد مشابه مواجه است که هریک از موارد ذکرشده به نوبه خود نظام مالیاتی کشور را در راستای رسیدن به اهداف مالیاتی با محدودیت‌هایی مواجه می‌نماید. بنابراین جهت پایداری درآمدهای مالیاتی و افزایش سهم منابع مالی از محل درآمدهای مالیاتی جامعه، شایسته است در جهت رفع موانع و شناسایی ریسک مالیاتی و عامل‌های زیان‌بار ریسکی به عوامل فرهنگی و اجتماعی بیشتر روی آورد (Akbari et al., 2026, 134).

1. Agency Theory

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

الگوی مفهومی پژوهش

برای تعیین الگوی مفهومی، از تحلیل محتوا شامل منابع کتابخانه‌ای و شبکه‌های اطلاع‌رسانی داخلی و خارجی مرتبط استفاده شد و مواردی که در شکل ۱ آمده است به عنوان معیارهای کیفیت اطلاعات حسابداری مدیریت اثرگذار بر کاهش ریسک مالیاتی شناسایی شدند.

شکل ۱. الگوی مفهومی پژوهش

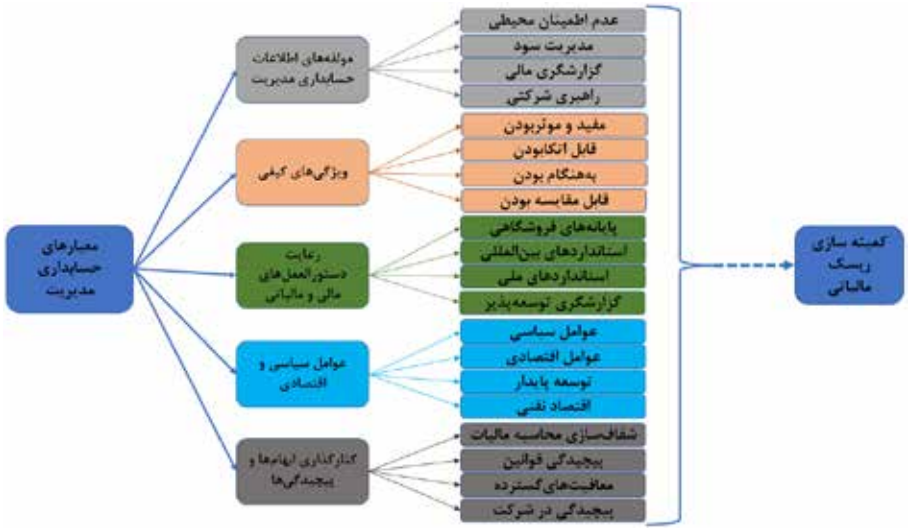

منبع: پژوهشگر ساخته.

فرضیه‌ها و پیشینه پژوهش

فرضیه اصلی

بهترین ترکیب معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت منجر به کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها می‌شود. به منظور بررسی دقیق این فرضیه، فرضیه‌های فرعی زیر مطرح می‌شوند.

فرضیه فرعی اول

ترکیب مولفه‌های اطلاعات حسابداری مدیریت (عدم اطمینان محیطی، مدیریت سود، گزارشگری مالی و حاکمیت شرکتی) در کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها تاثیر مثبت دارد.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

فیرمان‌سیاح و همکاران[1] (۲۰۲۲) به بررسی نقش حاکمیت شرکتی و ریسک مالیاتی در واکنش سرمایه‌گذاران اندونزی به اجتناب از مالیات و تهاجم مالیاتی پرداختند. نتایج نشان داد مالیات بر درآمد، مالیات بر ارزش افزوده و نرخ سود ناخالص با بار مالیاتی کلی بنگاه‌ها و کاهش ریسک همبستگی مثبت و معناداری دارند. نمازی و رخشا (۲۰۲۳) به بررسی تدوین الگوی تاثیر مولفه‌های کیفیت اطلاعات حسابداری مدیریت بر اجتناب مالیاتی شرکت‌های بورسی تهران پرداختند. نتایج نشان داد عدم اطمینان محیطی، مدیریت سود، شفافیت و گزارشگری مالی و راهبری شرکتی بر اجتناب مالیاتی تاثیر با اهمیتی دارند. مدیریت سود، گزارشگری مالی و حاکمیت شرکتی بر کاهش اجتناب مالیاتی اثرگذارتر هستند و مولفه عدم اطمینان محیطی در افزایش اجتناب مالیاتی تاثیرگذاری بیشتری دارد. متغیرهای اثرگذار این مولفه از جمله نوسان درآمد و سود عملیاتی، با اجتناب مالیاتی رابطه مثبت و معناداری دارند و این موضوع عدم اطمینان محیطی را به عنوان یک عامل اثرگذار بر اجتناب مالیاتی نشان می‌دهد و روشن می‌نماید که شرایط مبهم محیطی اجتناب مالیاتی را افزایش می‌دهد.

فرضیه فرعی دوم

ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت (مفید و موثر بودن، قابل اعتماد بودن، بهنگام بودن، قابل مقایسه بودن) در کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها تاثیر مثبت دارد.

تاجمیری و اسدی (۱۴۰۰) به بررسی تاثیر آشفتگی مالی بر اجتناب از پرداخت مالیات در شرکت‌های بورسی تهران پرداختند. نتایج حاکی از آن است که بین آشفتگی مالی و اجتناب از مالیات رابطه منفی و معناداری وجود دارد. اکبری و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی ارایه الگوی محاسبه شاخص جامع اجتناب مالیاتی شرکت‌ها پرداختند. نتایج نشان داد که الگوی پیشنهادی، شاخص مناسبی برای اجتناب مالیاتی است و از شاخص ترکیبی موزون برای سنجش اجتناب مالیاتی شرکت‌ها استفاده شد.

فرضیه فرعی سوم

رعایت دستورالعمل‌های ملی و بین‌المللی (پایانه‌های فروشگاهی، استانداردهای مالی بین‌المللی، استانداردهای حسابداری ملی و گزارشگری توسعه‌پذیر) در کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها تاثیر مثبت دارد.

1. Firmansyah et al. (2022)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

آلم[1] (۲۰۲۱) به بررسی فرار مالیاتی، فناوری و نابرابری‌های میان این دو پرداخت. نتایج نشان داد فناوری، فرار را برای اکثر مالیات‌دهندگان به طور فزاینده‌ای دشوار می‌کند، اما این فناوری همچنین فرار مالیاتی را برای مالیات‌دهندگان با درآمد بالا به طور فزاینده‌ای ساده‌تر می‌کند. لاسلوم و گری‌گوریوا[2] (۲۰۲۱) به بررسی الگوسازی ریسک‌های مالی و مالیاتی یک شرکت چند ملیتی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که بین دو شاخص اقتصادی رفاه و سودآوری شرکت رابطه خطی مثبت وجود دارد ولی نسبت به ریسک مالیاتی این رابطه منفی است.

فرضیه فرعی چهارم

عوامل سیاسی و اقتصادی (مشکلات سیاسی و اقتصادی، وابستگی‌های نفتی) در کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها تاثیر مثبت دارد.

نمازی و اسماعیل‌پور (۱۳۹۹) به بررسی تاثیر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی[3] بر فرار و اجتناب مالیاتی در ایران پرداختند. یافته‌ها نشان داد، IFRS تأثیر با اهمیت منفی در جلوگیری از فرار مالیاتی و با اهمیت مثبت در جلوگیری از اجتناب مالیاتی دارد. داس[4] (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان آیا بازارهای سهام در حال ظهور به سیاست‌های اقتصادی بین‌المللی، ریسک و استرس مالیاتی واکنش نشان می‌دهند؟ نشان داد که تأثیر این شوک‌ها در بازار از نظر علیت و شدت ناهمگن است. هر چه درآمدهای مالیاتی دولت بیشتر باشد اتکای دولت به نفت کمتر است و به عبارتی اقتصاد از ویژگی درون‌زایی بیشتر برخوردار است که این امر می‌تواند موجب کاهش ریسک مالیاتی شود.

فرضیه فرعی پنجم

کنارگذاری ابهام و پیچیدگی‌ها (محاسبه مالیات شفاف، کاهش معافیت‌ها، رفع پیچیدگی قوانین) در کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها تاثیر مثبت دارد.

دی سیمون و همکاران[5] (۲۰۲۰) استدلال نمودند که مدیران، استراتژی‌های اجتناب از مالیات را در پاسخ به تغییرات در عملکرد مالی شرکت تطبیق می‌دهند. آنها دریافتند شرکت‌هایی با

1. Alm (2021)
2. Lasloom & Grigorieva (2021)
3. International Financial Reporting Standards
4. Das (2019)
5. De Simone et al. (2020)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

بخش‌های وابسته غیر سودآور از استراتژی‌های قیمت‌گذاری انتقالی استفاده می‌کنند تا درآمد را به شرکت‌های وابسته خود که سودآوری ندارند، منتقل کنند تا بار مالیاتی کلی خود را کاهش دهند.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از منظر هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی است، که با ارایه الگو، مبنای تصمیم‌گیری دارد و در راستای عدالت مالیاتی دارای کاربرد فراوان است و از نوع پژوهش‌های توسعه‌ای می‌باشد. یعنی در زمره پژوهش‌هایی است که بیشتر به نوآوری در روش‌ها و دستگاه‌ها، محصولات، یا به اصلاح و بهبود آنها منجر می‌شوند (Zanjirchi, 2015). روش‌شناسی این پژوهش ترکیبی از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی است که در محدوده پژوهش‌های کیفی و کمی قرار دارد (Zanjirchi, 2015). از لحاظ منطق اجرا یا نوع استدلال، در چارچوب استدلال‌های قیاسی استقرایی شکل گرفت؛ زیرا که قسمتی از ادبیات از جمله مبانی نظری، پیشینه پژوهش از روش کتابخانه‌ای و سایت‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی یعنی در قالب استدلال قیاسی صورت گرفت و گردآوری داده‌ها برای آزمون فرضیه‌ها در قالب استدلال‌های استقرایی انجام شد (Khaki, 2020). همچنین از دیدگاه زمان جزء پژوهش‌های مقطعی، گذشته‌نگر و پس‌رویدادی است، چون در هنگامه محدود، اطلاعات لازم را ارایه می‌دهد. و از نظر گردآوری داده‌ها، دارای ماهیت و محتوای تحلیلی است (Smith, 2019). به منظور دستیابی به اطلاعات و گردآوری داده‌ها جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش، از پرسش‌نامه‌ای که در اختیار خبرگان قرار گرفته استفاده شده است. در این پژوهش جهت پاسخ‌دهی به فرضیه‌ها و برای محاسبه بردارهای وزنی، از روش میخائیلوف استفاده شد. این روش در انتها نیازمند رویه‌های رتبه‌بندی فازی است تا اوزان فازی به دست آمده را رتبه‌بندی نماید، زیرا رویه‌های متفاوت رتبه‌بندی اغلب نتایج متفاوت ارایه می‌دهند (Zanjirchi, 2015). همچنین در ادامه به منظور تبیین و بررسی بیشتر الگوی ارائه شده، از روش تحلیل عاملی تاییدی و معادلات ساختاری استفاده شد.

جامعه و نمونه آماری

در بخش کیفی، جامعه آماری این پژوهش از میان خبرگان مالیاتی (اعضای شورای عالی مالیاتی وزارت امور اقتصادی و دارایی و استادان رشته حسابداری دانشگاه‌های دولتی) با ویژگی‌های زیر انتخاب شد.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

عضو جامعه آماری باید در زمینه مالیات از ویژگی‌های تخصص، تجربهٔ کافی و آگاهی عمیق برخوردار باشد. همچنین «حداقل ده سال تجربی کاری، داشتن تحصیلات کارشناسی ارشد و دکتری، برای اعضای شورای عالی مالیاتی وزارت امور اقتصادی و دارایی و برای اعضای هیات علمی با درجه علمی دکتری در رشته حسابداری، ده سال تجربه کاری و حداقل پنج مقاله علمی و پژوهشی معتبر داخلی و یا خارجی مرتبط با موضوع مالیات داشته باشد».

با توجه به شرح فوق، اعضای شورای عالی مالیاتی به تعداد ۲۵ نفر و اعضای هیات علمی به تعداد ۱۵ نفر، یعنی در مجموع ۴۰ نفر جامعه آماری این پژوهش را تشکیل می‌دهند. نمونه آماری افراد پاسخ‌دهنده پرسش‌نامه با استفاده از فرمول کوکران با خطای ۵٪ انجام شد و تعداد نمونه برابر با ۳۶ بدست آمد (Khaki, 2020). توزیع پرسش‌نامه به صورت الکترونیکی در بستر نرم‌افزار پرس‌لاین انجام گرفت و به ۳۶ نفر تحویل داده شد که ۱۴ نفر به پرسش‌ها پاسخ دادند و مابقی حاضر به پاسخ‌گویی نشدند. در بخش کمی به منظور تبیین الگوی به دست آمده از مباحث کیفی پژوهش، از معادلات ساختاری و نرم افزار لیزرل، جهت آزمون فرضیه‌ها استفاده شد. جامعه آماری قسمت کمی از میان کارکنان اداره کل امور مالیاتی استان فارس است که با استعلام از اداره کل مزبور ۷۵۵ نفر مشخص شد. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی و جدول مورگان تعداد ۲۶۰ نفر به عنوان نمونه آماری معادلات ساختاری انتخاب شدند، از این تعداد ۲۲۷ نفر پرسشنامه را به گونه کامل تکمیل نمودند و مابقی حاضر به پاسخ‌گویی نشدند.

الگوی روش سلسله مراتبی فازی میخائیلوف

به منظور مشخص نمودن اولویت معیارهای موثر بر کاهش ریسک مالیاتی مرتبط با کیفیت محیط اطلاعات داخلی حسابداری مدیریت، با بهره‌گیری از روش پرسش‌نامه و تحلیل سلسه مراتبی فازی میخائیلوف (۲۰۰۴) به تجزیه و تحلیل پرداخته شد. پرسش‌نامه زوجی طیف نه‌گزینه‌ای سلسله مراتبی فازی، به صورت الکترونیکی برای ۳۶ نفر از خبرگان مالیاتی (از میان اعضای شورای عالی مالیاتی و استادان رشته حسابداری دانشگاه‌های دولتی) ارسال شد. از میان پرسش‌نامه‌های ارسالی ۱۴ نفر پرسش‌نامه را تکمیل و ارسال نمودند و مابقی حاضر به پاسخ‌گویی نشدند که نتایج زحمات آنها در پاسخ‌دهی به فرضیه به کار گرفته شد. در این روش فرض می‌شود مقایسه‌های زوجی فازی به صورت اعداد فازی مثلثی است. تصور کنید قضاوت‌های اولیه به صورت $a_{ij}=(l_{ij}, m_{ij}, u_{ij})$ باشد، در این صورت بردار قطعی

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

وزن (اولویت (w=(w1,w2,…,wn)) به گونه‌ای استخراج می‌شود که نرخ اولویت تقریبا در محدوده قضاوت‌های فازی ابتدایی قرار گیرد. به عبارت دیگر وزن‌ها طوری تعیین می‌شود که رابطه زیر برقرار باشد (Khaki, 2020).

$$L_{ij} \ll \frac{w_i}{w_j} \ll U_{ij} \quad (۱)$$

به جای تبدیل عبارت (۱) به دو نامعادله ساده خطی، می‌توان برای هر قضاوت تابع عضویتی ساخت که نسبت $\frac{w_i}{w_j}$ خطی باشد:

$$M_{ij}\left(\frac{w_i}{w_j}\right) = \begin{cases} \frac{\frac{w_i}{w_j} - l_{ij}}{m_{ij} - l_{ij}} & \frac{w_i}{w_j} \le m_{ij} \\ \frac{u_{ij} - \frac{w_i}{w_j}}{u_{ij} - m_{ij}} & \frac{w_i}{w_j} \ge m_{ij} \end{cases} \quad (۲)$$

اکنون می‌توان منطقه موجهی را از فصل مشترک محدودیت‌ها و با استفاده از عملگر min و با استفاده از رویکرد max-min جواب الگو را تعیین کرد:

$$Max\ \lambda \quad (۳)$$

$$subject\ to:$$

$$-\mathcal{W}_i + \mathcal{I}_{ij}\mathcal{W}_j + \lambda(m_{ij} - I_{ij})\mathcal{W}_j \le 0\ i = 1. \ldots . n-1;\ j = i+1, \ldots, n.$$

$$-\mathcal{W}_i + \mathcal{U}\mathcal{W}_j + \lambda(m_{ij} - I_{ij})\mathcal{W}_j \le 0\ i = 1. \ldots . n-1;\ j = i+1, \ldots, n.$$

$$\sum_{i=1}^{n} \mathcal{W}_i = 1.$$

$$W \ge 0. i = 1, \ldots, n$$

این الگو افزون بر وزن گزینه‌ها، مقدار ناسازگاری را نیز مشخص می‌کند. مقادیر مثبت برای شاخص λ نشان‌دهنده سازگاری نسبی و مقادیر منفی برای آن، نشان از قضاوت‌های فازی به شدت ناسازگار دارد (Zanjirchi, 2015).

الگوسازی معادلات ساختاری

در این پژوهش همچنین برای بررسی روابط علی بین متغیرها از معادلات ساختاری یا تحلیل چند متغیری با متغیرهای مکنون استفاده شد. الگوسازی معادله ساختاری یک تکنیک تحلیل چند متغیری بسیار کلی و نیرومند از خانواده رگرسیون چند متغیره و به بیان دقیق‌تر بسط الگوی خطی کلی است که به پژوهشگر امکان می‌دهد مجموعه‌ای از معادلات رگرسیون را به گونه‌ای

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

هم‌زمان مورد آزمون قرار دهد. الگوی معادلات ساختاری رویکرد آماری جامع برای آزمون فرضیه‌هایی درباره روابط بین متغیرهای مشاهده شده[1] و متغیرهای مکنون[2] است، که گاه تحلیل ساختاری کوواریانس، الگویابی علّی و گاهی نیز لیزرل (LISREL)[3] نامیده شده است که به تعبیری، الگویابی معادله ساختاری یا به طور خلاصه SEM[4] نامیده می‌شود (Hooman, 2023).

آمار توصیفی

جدول ۱ اطلاعات جامعه‌شناختی پاسخ دهندگان برای قسمت اول پژوهش را نشان می‌دهد و مبین آن است که پاسخ دهندگان شرایط لازم جهت شرکت در این مطالعه را داشته‌اند و این مطالعه از روایی کافی برخوردار است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی تکمیل‌کنندگان پرسش‌نامه ۹ گزینه‌ای

ردیف	جنس	سابقه	مدرک	محل کار	سمت
۱	مرد	۱۴	فوق‌لیسانس	وزارت امور اقتصادی و دارایی	عضو شورای عالی مالیاتی
۲	مرد	۲۳	فوق‌لیسانس	وزارت امور اقتصادی و دارایی	عضو شورای عالی مالیاتی
۳	مرد	۲۶	دکتری	دانشگاه شیراز	عضو هیات علمی
۴	مرد	۲۹	دکتری	وزارت امور اقتصادی و دارایی	عضو شورای عالی مالیاتی
۵	زن	۲۵	دکتری	وزارت امور اقتصادی و دارایی	عضو شورای عالی مالیاتی
۶	زن	۱۴	دکتری	دانشگاه تهران	عضو هیات علمی
۷	مرد	۲۳	دکتری	وزارت امور اقتصادی و دارایی	عضو شورای عالی مالیاتی
۸	مرد	۲۴	دکتری	وزارت امور اقتصادی و دارایی	عضو شورای عالی مالیاتی
۹	مرد	۱۵	دکتری	وزارت امور اقتصادی و دارایی	عضو شورای عالی مالیاتی
۱۰	زن	۱۶	دکتری	دانشگاه شیراز	عضو هیات علمی
۱۱	زن	۱۵	دکتری	وزارت امور اقتصادی و دارایی	عضو شورای مالیاتی
۱۲	زن	۱۲	دکتری	دانشگاه تهران	عضو هیات علمی
۱۳	مرد	۱۶	دکتری	دانشگاه تهران	عضو هیات علمی
۱۴	مرد	۲۷	دکتری	وزارت امور اقتصادی و دارایی	عضو شورای عالی مالیاتی

منبع: یافته‌های پژوهش.

1. Observed Variables
2. Latent Variables
3. Liner Structural Relationships
4. Structural Equation Modeling

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

جدول ۲ اطلاعات فازی اظهارنظر خبرگان در طیف نه‌گانه جهت مقایسه زوجی با استفاده از روش مثلثی فازی حد پائین، وسط و بالا را نشان می‌دهد (Zanjirchi, 2015). این اطلاعات در بررسی فرضیه‌ها استفاده شد.

جدول ۲. عبارت‌های زبانی و اعداد فازی برای مقایسه‌های زوجی

اولویت‌ها	مقدار عددی متناظر	معادل فازی اولویت‌ها		
		حد پایین (L)	حد وسط (M)	حد بالا (U)
اهمیت یکسان	۱	۱	۱	۱
یکسان تا نسبتا مهم‌تر	۲	۱	۲	۳
نسبتا مهم‌تر	۳	۲	۳	۴
نسبتا مهم‌تر تا اهمیت زیاد	۴	۳	۴	۵
اهمیت زیاد	۵	۴	۵	۶
اهمیت زیاد تا بسیار زیاد	۶	۵	۶	۷
اهمیت بسیار زیاد	۷	۶	۷	۸
بسیار زیاد تا کاملا مهم‌تر	۸	۷	۸	۹
کاملا مهم‌تر	۹	۸	۹	۱۰

منبع: یافته‌های پژوهش.

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اصلی: بهترین ترکیب معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت منجر به کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها می‌شود.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

جدول ۳. معنی‌داری و اولویت‌بندی عامل‌های اثرگذار بر ارزیابی ریسک مالیاتی

متغیرهای اصلی	متغیرهای کنترلی	معنی‌داری	نتیجه	بهترین اولویت
مولفه‌های کیفیت اطلاعات حسابداری مدیریت	گزارشگری مالی	۰.۴۹۸۱	عدم رد	گزارشگری مالی
	عدم اطمینان محیطی	۰.۲۱۴۶	عدم رد	
	حاکمیت شرکتی	۰.۱۷۰۷	عدم رد	
	مدیریت سود	۰.۱۱۶۷	عدم رد	
ویژگی‌های کیفی اطلاعاتی حسابداری مدیریت	مفید و موثر بودن	۰.۵۲۰۷	عدم رد	مفید و موثر بودن
	قابل اتکا بودن	۰.۲۳۸۷	عدم رد	
	به‌هنگام بودن	۰.۱۲۷۳	عدم رد	
	قابل مقایسه بودن	۰.۱۱۰۴	عدم رد	
رعایت دستورالعمل‌های مالی و مالیاتی	پایانه‌های فروشگاهی	۰.۴۲۷۰	عدم رد	پایانه‌های فروشگاهی
	استانداردهای بین‌المللی	۰.۲۹۲۹	عدم رد	
	استانداردهای ملی	۰.۱۶۷۴	عدم رد	
عوامل سیاسی و اقتصادی	گزارشگری توسعه‌پذیر	۰.۱۱۲۶	عدم رد	عوامل سیاسی
	عوامل سیاسی	۰.۴۷۲۰	عدم رد	
	عوامل اقتصادی	۰.۲۴۲۸	عدم رد	
	توسعه‌پایدار	۰.۱۵۴۹	عدم رد	
	اقتصاد نفتی	۰.۱۳۰۲	عدم رد	
کنارگذاری ابهام‌ها و پیچیدگی‌ها	شفاف‌سازی محاسبه مالیات	۰.۳۸۱۳	عدم رد	شفاف‌سازی مالیاتی
	پیچیدگی قوانین	۰.۳۶۳۵	عدم رد	
	معافیت‌های گسترده	۰.۱۵۱۲	عدم رد	
	پیچیدگی در شرکت	۰.۱۰۴۱	عدم رد	

منبع: محاسبات پژوهش.

بر اساس جدول ۳، چون تمامی معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت دارای مقادیر مثبت بزرگ‌تر از صفر هستند، می‌توان نتیجه گرفت که تک تک این عامل‌ها نسبت به ارزیابی کاهش ریسک مالیاتی دارای رابطه مثبت و معنادار هستند و در کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها موثرند. "بهترین اولویت‌های" متغیرهای اصلی در جدول ۳ نشان داده شده است. نمودار ۱

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

جانمایی اولویت‌بندی متغیرهای مطالعه را در جهت حرکت عقربه‌های ساعت نشان می‌دهد. طبق این اطلاعات، الگوی میخائیلوف به صورت کامل معنی‌دار است.

نمودار ۱. جانمایی الگوی اولویت‌بندی عامل‌های اثرگذار بر ارزیابی ریسک مالیاتی

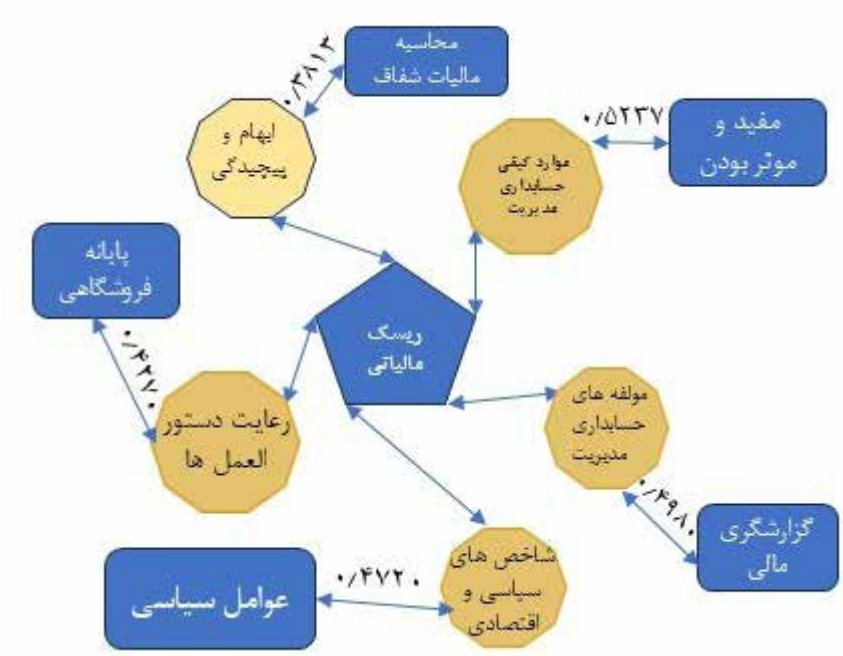

منبع: ساخته پژوهشگر.

فرضیه فرعی اول: مولفه‌های کیفیت اطلاعات حسابداری مدیریت در کاهش ریسک مالیاتی تاثیر مثبت دارد.

با شناسایی محدودیت‌های لازم، الگوی میخائیلوف با توجه به رابطه ۴ تشکیل شد و با استفاده از نرم‌افزار Lingo جواب الگوی ریاضی تعیین شد و نرخ مثبت ناسازگاری برابر با (۰.۱۰۵۷۸۳۶) حاصل شد که مقدار آن از صفر بزرگتر است. بنابراین می‌توان بیان نمودکه فرضیه دارای رابطه معنی‌داری است و در کاهش ریسک مالیاتی اثرگذار است.

$$\max \lambda\,;\ w_1 > 0, w_2 > 0, w_3 > 0, w_4 > 0 \qquad (۴)$$

$$w_1 + w_2 + w_3 + w_4 = 1; 0.214521 + 0.1167229 + 0.4980997 + 0.1706564 = 1$$

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

فرضیه فرعی دوم: عوامل کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت در کاهش ریسک مالیاتی تاثیر مثبت دارد.

با شناسایی محدودیت‌های لازم در هر مرحله، اولویت‌بندی معیارهای موارد کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت با توجه به رابطه ۵ الگوی میخائیلوف تشکیل شد. سپس با استفاده از نرم‌افزار Lingo جواب الگوی ریاضی تعیین شد و نرخ مثبت ناسازگاری برابر با (۰.۱۷۷۳۵۵۹) حاصل شد که مقدار آن از صفر بزرگتر است. بنابراین می‌توان بیان نمودکه فرضیه دارای رابطه معنی‌داری است و در کاهش ریسک مالیاتی اثرگذار است.

(۵)

$$\max \lambda;\ w_1 > 0, w_2 > 0, w_3 > 0, w_4 > 0$$

$$w_1 + w_2 + w_3 + w_4 = 1; 0.523684 + 0.2386795 + 0.1272798 + 0.1103567 = 1$$

فرضیه فرعی سوم: رعایت دستورالعمل‌های ملی و بین‌المللی در کاهش ریسک مالیاتی تاثیر مثبت دارد.

با شناسایی محدودیت‌های لازم در هر مرحله، اولویت‌بندی دستورالعمل‌ها و معیارهای حسابداری و مالیاتی الگوی میخائیلوف با توجه رابطه ۶ تشکیل شد. سپس با استفاده از نرم‌افزار Lingo جواب الگوی ریاضی تعیین شد و نرخ مثبت ناسازگاری برابر با (۰.۰۲۸۵۹۵۷۹) حاصل شد که مقدار آن از صفر بزرگتر است. بنابراین می‌توان بیان نمودکه فرضیه دارای رابطه معنی‌داری است و در کاهش ریسک مالیاتی اثرگذار است.

(۶)

$$\max \lambda;\ w_1 > 0, w_2 > 0, w_3 > 0, w_4 > 0$$

$$w_1 + w_2 + w_3 + w_4 = 1; 0.2929267 + 0.1126076 + 0.164347 + 0.4270310 = 1$$

فرضیه فرعی چهارم: عوامل سیاسی و اقتصادی در کاهش ریسک مالیاتی تاثیر مثبت دارد.

با شناسایی محدودیت‌های لازم، اولویت‌بندی عوامل سیاسی و اقتصادی موثر در کاهش ریسک مالیاتی با توجه به رابطه ۷ الگوی میخائیلوف تشکیل شد. سپس با استفاده از نرم‌افزار Lingo جواب الگوی ریاضی تعیین شد و نرخ مثبت ناسازگاری برابر با (۰.۲۱۴۵۰۷۳) حاصل شد که مقدار آن از صفر بزرگتر است. بنابراین می‌توان بیان نمودکه فرضیه دارای رابطه معنی‌داری است و در کاهش ریسک مالیاتی اثرگذار است.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

$$\max \lambda;\ w_1 > 0, w_2 > 0, w_3 > 0, w_4 > 0 \quad (۷)$$
$$w_1 + w_2 + w_3 + w_4 = 1; 0.4720264 + 0.2427974 + 0.1548817 + 0.1302954 = 1$$

فرضیه فرعی پنجم: رعایت ابهام و پیچیدگی، در کاهش ریسک مالیاتی تاثیر مثبت دارد.

با شناسایی محدودیت‌های لازم در هر مرحله، اولویت‌بندی عوامل ابهام و پیچیدگی موثر در ارزیابی ریسک مالیاتی با توجه به رابطه ۸ الگوی میخائیلوف تشکیل شد. سپس با استفاده از نرم‌افزار Lingo جواب الگوی ریاضی تعیین شد و نرخ مثبت ناسازگاری برابر با (۰.۰۲۱۶۷۴۳۷) حاصل شد که مقدار آن از صفر بزرگتر است. بنابراین می‌توان بیان نمودکه فرضیه دارای رابطه معنی‌داری است و در کاهش ریسک مالیاتی اثرگذار است.

$$\max \lambda;\ w_1 > 0, w_2 > 0, w_3 > 0, w_4 > 0 \quad (۸)$$
$$w_1 + w_2 + w_3 + w_4 = 1; 0.364591 + 0.1510728 + 0.1041436 + 0.3813245 = 1$$

تحلیل معادلات ساختاری

با توجه به الگوی مفهومی ارائه شده در قبل و با توجه به اینکه هیچ کدام از متغیرهای اصلی رد نشده‌اند، مجددا پرسشنامه اطلاعات حسابداری مدیریت در کاهش ریسک مالیاتی، بر اساس سوالات قبلی طراحی شد. به منظور بررسی پایایی پرسشنامه طراحی شده، از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. مقدار آلفای کرونباخ به دست آمده برابر ۷۹٪ بوده که نتیجه گرفته می‌شود پرسشنامه حاضر دارای پایایی کافی است. همچنین برای بررسی روایی مولفه‌های پرسشنامه، از روش تحلیل عاملی تاییدی و نرم افزار لیزرل استفاده شد. نتایج تحلیل نشان داد که سوالات مربوط به همه مولفه‌ها دارای آماره تی استیودنت بالای ۱.۹۶ و اثر بالای ۰.۳ بوده است، لذا نتیجه گرفته می‌شود که سوالات مولفه‌ها دارای روایی کافی هستند.

معادلات ساختاری

بعد از تایید پرسش‌های مربوط به هر یک از شاخص‌ها، با استفاده از معادلات ساختاری الگوی نهایی پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. در روش معادلات ساختاری، وجود و یا عدم وجود رابطه متغیرهای مستقل پژوهش با متغیر وابسته یعنی کاهش ریسک مالیاتی مورد بررسی قرار گرفت. یعنی مشخص شد که با پرسش‌های تایید شده برای هر یک از شاخص‌ها، آیا این شاخص‌ها تاثیر معنی‌داری بر روی کاهش ریسک مالیاتی دارند؟

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

شکل ۲. الگوسازی معادلات ساختاری (تخمین استاندارد و معناداری ضرایب)

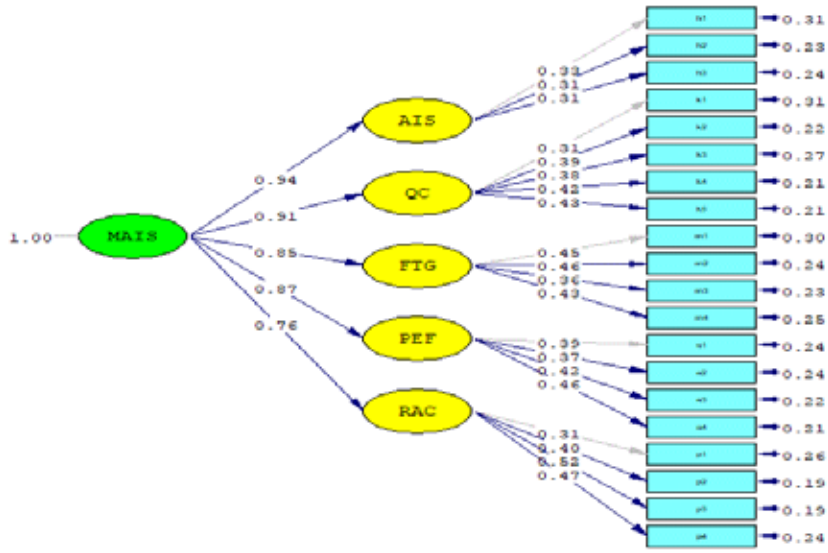

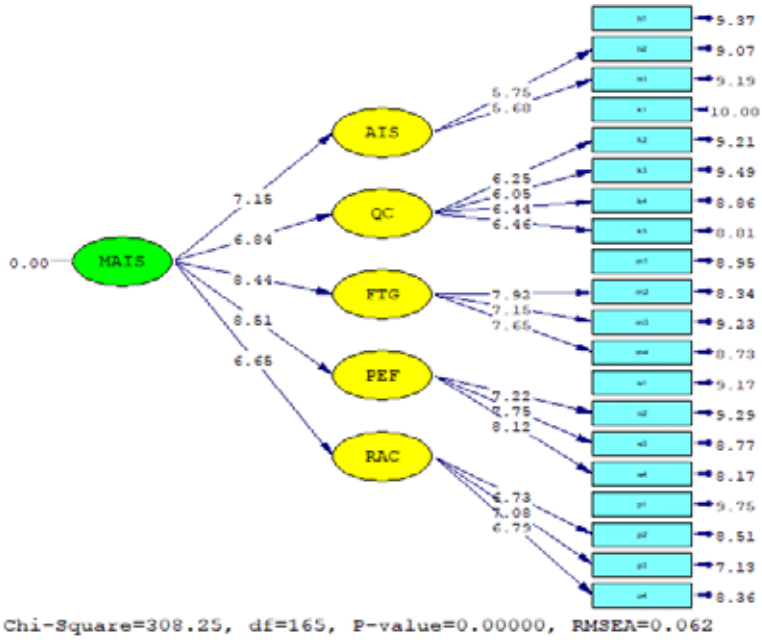

منبع: محاسبات پژوهشگر.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

نتایج تحلیل عاملی ارائه شده در شکل ۲، به منظور بررسی اعتبار شاخص‌های ارائه شده در مورد مولفه‌های اطلاعات حسابداری مدیریت بررسی شد. مقادیر ارائه شده در شکل ۲، آماره آزمون تی استیودنت هستند، چنان‌چه مقادیر آماره بالاتر از مقدار بحرانی ۱.۹۶ باشد، نتیجه گرفته می‌شود که فرض صفر عدم معنی‌داری پرسش‌ها مربوط به شاخص‌ها رد می‌شود. بر مبنای مقادیر به دست آمده برای آماره تی استیودنت که همگی بالای مقدار بحرانی ۱.۹۶ است، به استناد آماره تی، مولفه‌های کیفیت اطلاعات حسابداری مدیریت، عوامل کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت، رعایت دستورالعمل‌های ملی و بین‌المللی، عوامل سیاسی و اقتصادی، رعایت ابهام و پیچیدگی‌ها به درستی توسط پرسش‌های مربوطه قابل بیان می‌باشند و شاخص‌های مناسبی محسوب می‌شوند. با این نتیجه، شاخص‌های ارائه شده تاثیر معنی‌داری بر روی کاهش ریسک مالیاتی دارند. همچنین به منظور بررسی بیشتر و دقیق‌تر این رابطه، از شاخص‌های برازش[1] الگو استفاده شده است. هر کدام از شاخص‌ها، دارای حدود مجازی برای پذیرش الگو هستند. توجه داشته باشید که می‌توان با توجه به هر یک از شاخص‌ها در مورد تایید و یا عدم تایید الگوی نهایی با قوت بیشتری تصمیم‌گیری نمود.

جدول ۴. شاخص‌های برازش الگو

نام شاخص	حد مجاز	مقدار بدست آمده
GFI (نیکویی برازش)[2]	بالاتر از ۰.۹	۰.۹۱
RMSEA (ریشه میانگین مربعات خطای برآورد)[3]	کمتر از ۰.۰۸	۰.۰۷۸
CFI (شاخص برازش مقایسه‌ای-تعدیل‌یافته)	بالاتر از ۰.۹	۰.۹۲
AGFI (شاخص برازندگی تعدیل‌یافته)[4]	بالاتر از ۰.۹	۰.۹۶
NFI (برازندگی نرم شده)[5]	بالاتر از ۰.۹	۰.۹۲
NFII (برازندگی نرم نشده)	بالاتر از ۰.۹	۰.۹۱

منبع: محاسبات پژوهش.

1. Goodness of Fit
2. Goodness of Fit Index (GFI)
3. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
4. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
5. Normed Fit Index (NFI)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

حدود مجاز شاخص‌های مختلف بررسی برازش الگو در جدول ۴ ذکر شده است. حد مجاز شاخص نیکویی برازش بالاتر از مقدار بحرانی ۰.۹ می‌باشد. به عبارت دیگر اگر بخواهیم برازش الگو را با استفاده از شاخص نیکویی برازش بررسی و نتیجه‌گیری کنیم، باید این مقدار بالاتر از مقدار بحرانی ۰.۹ به دست بیاید. لذا با توجه به مقدار به دست آمده برای شاخص نیکویی برازش (۰.۹۱)، نتیجه گرفته می‌شود که الگوی نهایی ارائه شده مورد تایید است. به عنوان مثال دیگر حد مجاز شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد کمتر از مقدار بحرانی ۰.۰۸ می‌باشد. به شیوه‌ای دیگر برای تایید برازش الگو با استفاده از شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد، باید خروجی به دست آمده برای این شاخص کمتر از مقدار بحرانی ۰.۰۸ به دست بیاید. مقدار این شاخص برابر ۰.۰۷۸ به دست آمده است که کمتر از مقدار بحرانی ۰.۰۸ است، نتیجه گرفته می‌شود که بر اساس این معیار نیز، الگوی ارائه شده دارای اعتبار کافی بوده و مورد تایید قرار گرفته است. به همین منوال می‌توان برای بقیه‌ی شاخص‌ها تفسیر انجام داد. لذا با توجه به معیارهای برازش الگو نتیجه گرفته می‌شود که الگوی تحقیق در حالت کلی قابل قبول است.

بحث و نتیجه‌گیری

در مورد کاهش ریسک مالیاتی، مهم‌ترین نقش حسابداران "ارایه اطلاعات مفید و موثر، گزارشگری مالی سود و محاسبه شفاف مالیات" است. رعایت دستورالعمل‌ها، قواعد، قوانین، نرم‌افزارها در قالب ارزش‌های مشترکی تعمیم و تعریف می‌شود که انتظارات مودیان، استفاده‌کنندگان و عملکرد جامعه را در راستای کاهش ریسک مالیاتی می‌تواند تامین و پشتیبانی نماید (Namazi & Esmailpour, 2020). برخی پژوهشگران از جمله آلم (۲۰۲۱) و داس (۲۰۱۹) اعتقاد دارند که رعایت دستورالعمل‌ها همراه با فرهنگ نتیجه‌گرا اهمیت و نقش مهمی در کاربرد فن‌ها و معیارهای حسابداری مدیریت نیز دارد.

در راستای هدف‌های پژوهش، ابتدا الگوی مفهومی در شکل ۱ و سپس ترکیب بهترین معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت در نمودار ۱ جانمایی شد. یافته‌های به دست آمده، که در جدول ۳ و نمودار ۱ نشان داده شده، نشان می‌دهند که هر پنج معیار حسابداری مدیریت انتخاب شده در الگوی این پژوهش (مولفه‌های حسابداری مدیریت، موارد کیفی حسابداری مدیریت، رعایت دستورالعمل‌های مالی و مالیاتی، عوامل سیاسی و اقتصادی و کنارگذاری

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

ابهام‌ها و پیچیدگی‌ها) معنی‌دار بوده و در کاهش ریسک مالیاتی تأثیر مثبت دارند. بنابراین فرضیه اصلی این پژوهش را نمی‌توان رد کرد. مهم‌ترین معیارهای حسابداری مدیریت، طبق نمودار ۱، به ترتیب عبارتند از: ۱. ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت (مفید و موثر بودن اطلاعات) ۲. مولفه‌های حسابداری مدیریت (شفافیت گزارشگری مالی) ۳. شاخص‌های سیاسی و اقتصادی (عوامل سیاسی) ۴. رعایت دستورالعمل‌های مالی و مالیاتی (پایانه فروشگاهی) ۵. ابهام و پیچیدگی‌ها (محاسبه مالیات شفاف).

یافته‌های مربوط به فرضیه فرعی اول با توجه به جواب به دست آمده از الگوی میخائیلوف، نشان می‌دهد این فرضیه معنی‌دار است. اولویت‌بندی مولفه‌های اثرگذار بر کاهش ریسک مالیاتی از طریق بهبود کیفیت محیط اطلاعات داخلی حسابداری مدیریت به ترتیب عبارتند از: شفافیت گزارشگری مالی، عدم اطمینان محیطی، حاکمیت شرکتی و مدیریت سود. این نتیجه نشان می‌دهد به منظور کاهش ریسک مالیاتی از طریق بهبود کیفیت محیط اطلاعات داخلی حسابداری مدیریت، بهبود شفافیت گزارشگری مالی در اولویت اول قرار دارد. یافته‌های این فرضیه با یافته‌های پژوهش فیرمان سیاه و همکاران (۲۰۲۲)، نمازی و رخشا (۲۰۲۳) هم‌خوانی دارد.

یافته‌های مربوط به فرضیه فرعی دوم نشان می‌دهد که این فرضیه نیز معنی‌دار است. با توجه به جواب به دست آمده از الگوی میخائیلوف، اولویت‌بندی موارد کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت اثرگذار در ارزیابی ریسک مالیاتی به ترتیب عبارتند از: مفید و موثر بودن در تصمیم‌گیری، قابل اتکاء بودن، به هنگام بودن و قابل مقایسه بودن. این نتیجه نشان می‌دهد به منظور کاهش ریسک مالیاتی از طریق بهبود موارد کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت، مفید و موثر بودن در تصمیم‌گیری، در اولویت اول قرار دارد. یافته‌های این فرضیه با یافته‌های پژوهش تاجمیری و اسدی (۱۴۰۰) و اکبری و همکاران (۱۴۰۱) هم‌خوانی دارد.

یافته‌های مربوط به فرضیه فرعی سوم نشان می‌دهند که این فرضیه نیز معنی‌دار است. با توجه به جواب به دست آمده از الگو، معیارهای اولویت‌بندی دستورالعمل‌های حسابداری و مالیاتی موثر در کاهش ریسک مالیاتی به ترتیب عبارتند از: اجرای پایانه‌های فروشگاهی و مودیان برخط، رعایت استانداردهای مالی بین‌المللی، رعایت استانداردهای حسابداری ایران و توجه بیشتر به زبان گزارشگری توسعه‌پذیر. این نتیجه نشان می‌دهد، اجرای پایانه‌های فروشگاهی و مودیان برخط، مهم‌ترین عامل موثر در کاهش ریسک مالیاتی است. یافته‌های این فرضیه مطابق

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

با یافته‌های پژوهش آلم (۲۰۲۱) و نمازی و اسماعیل‌پور (۱۳۹۹) می‌باشد.

یافته‌های مربوط به فرضیه فرعی چهارم نشان می‌دهد که این فرضیه نیز معنی‌دار است. با توجه به جواب به دست آمده از الگو، اولویت‌بندی عوامل سیاسی و اقتصادی موثر در ارزیابی ریسک مالیاتی به ترتیب عبارتند از: عوامل سیاسی، عوامل اقتصادی، توجه به فرایندهای توسعه پایدار، و اقتصاد متکی به نفت. این نتیجه نشان می‌دهد به منظور کاهش ریسک مالیاتی از طریق بهبود عوامل سیاسی و اقتصادی، عوامل سیاسی مهم‌ترین است. یافته‌های این پژوهش مطابق با یافته‌های خواجوی و کیامهر (۱۳۹۵) و ابرهارتیگنر و زایسر (۲۰۲۱) می‌باشد.

یافته‌های مربوط به فرضیه فرعی پنجم نشان می‌دهد که این فرضیه نیز معنی‌دار است. با توجه به جواب به دست آمده از الگو، اولویت عوامل ابهام و پیچیدگی موثر در ارزیابی ریسک مالیاتی به ترتیب عبارتند از: ابهام و عدم شفافیت در محاسبه مالیات، پیچیدگی و ابهام در قوانین مالیاتی، معافیت‌های گسترده و غیر ضرور، پیچیدگی و ابهام در شرکت. این نتیجه نشان می‌دهد، ابهام و عدم شفافیت در محاسبه مالیات، مهم‌ترین عامل موثر در کاهش ریسک مالیاتی است. یافته‌های این پژوهش مطابق با یافته‌های پژوهش دی سیمون و همکاران (۲۰۲۰) و اکبری (۱۴۰۱) می‌باشد.

به منظور تایید عملی و نهایی الگوی ارائه شده در قسمت کیفی پژوهش، از روش تحلیل عاملی تاییدی و معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی تاییدی نشان داد که مقدار آماره تی‌استیودنت برای همه پرسش‌ها و معیارها بالاتر از مقدار بحرانی ۱.۹۶ به دست آمد. نتیجه گرفته شد که پرسش‌های استخراج شده برای همه معیارها مورد تایید است. در ادامه با استفاده از روش معادلات ساختاری به بررسی تاثیر و یا عدم تاثیر معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت بر روی کاهش ریسک مالیاتی به عنوان متغیر وابسته پرداخته شد. در این راستا از شاخص‌های مختلف برازش الگو مانند نیکویی برازش، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد، شاخص برازش مقایسه‌ای تعدیل‌یافته، شاخص برازندگی تعدیل‌یافته، برازندگی نرم‌شده و برازندگی نرم‌نشده استفاده شد. در تحلیل عاملی تاییدی متغیرهای مکنون مورد شناسایی و تایید قرار گرفتند. به عبارت دیگر با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی پرسش‌های استخراج شده مورد بررسی قرار گرفتند که آیا این پرسش‌ها به گونه منطقی معیارهای مربوطه را تبیین و تشریح کرده‌اند؟ برای این منظور از آماره تی استیودنت استفاده شده است. بر اساس نتایج استخراج شده (آماره تی استیودنت بالای مقدار بحرانی ۱.۹۶) با استفاده از نرم‌افزار لیزرل، همه پرسش‌های استخراج

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

شده می‌توانند معیارهای مربوطه را تشریح کنند. بر اساس نتایج شاخص‌های برازندگی، الگوی ارائه شده جهت کاهش ریسک مالیاتی مورد تایید نهایی گرفت. لذا پژوهشگران می‌توانند از معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت ارائه شده در این پژوهش جهت کاهش ریسک مالیاتی استفاده کنند.

تعارض منافع

در تهیه و تنظیم این پژوهش تعارض منافع وجود ندارد.

سپاسگزاری

از کلیه عزیزانی که در فرآیند تهیه این پژوهش مشارکت نمودند و با حوصله و دقت به پرسشنامه‌های ارسالی پاسخ دادند، صمیمانه تقدیر و تشکر می‌شود.

ORCID

Mohammad Namazi http://orcid.org/0000-0002-0342-7603

Seyyed Hamidreza Rakhsha http://orcid.org/0009-0000-7991-1701

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

منابع

۱. اکبری، مرتضی، احمدی، فائق، شماخی، حمیدرضا و رنجبر، محمد حسین. (۱۴۰۱). مدلی برای محاسبه شاخص جامع اجتناب مالیاتی شرکت. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۱(۴۱)، ۱۸-۱.

۲. اکبری، محمدجواد، احمدی، فایق و ولی‌نیا، سیدنیما. (۱۴۰۵). تاثیر رفتار اجتناب مالیاتی مودیان بر اساس الگوهای اقتصاد رفتاری. پژوهشنامه مالیات، ۳۴(۶۹)، ۱۲۳-۱۶۱.

۳. تاجمیری ریاحی، حامد و اسدی، زهرا. (۱۴۰۰). تأثیر آشفتگی مالی بر اجتناب مالیاتی در شرکت‌های بورسی ایران. پژوهش‌های راهبردی بودجه و تأمین مالی، ۲(۴)، ۷۳-۱۰۱.

۴. حیدری هراتمه، مصطفی. (۱۴۰۵). بررسی تاثیر ویژگی‌های شخصی بر فرهنگ مالیاتی با نقش تعدیل‌گری درک از عدالت نظام مالیاتی. پژوهشنامه مالیات، ۳۴(۶۹)، ۷-۴۱.

۵. خاکی، غلامرضا. (۱۳۹۹). روش تحقیق با رویکرد پایان‌نامه نویسی. تهران، شرکت نشر کتاب هرمسی.

۶. خواجوی، شکرالله و کیامهر، محمد. (۱۳۹۵). مدل‌سازی اجتناب مالیاتی با استفاده از اطلاعات حسابداری. دانش حسابداری مالی، ۷(۲۵)، ۷۹-۱۰۰.

۷. زنجیرچی، سید محمود. (۱۳۹۴). فرایند تحلیل سلسله مراتبی فازی. تهران، انتشارات صانعی شهمیرزادی.

۸. کامیاب، رضا. فرساد امان، غلامرضا و کیقبادی، امیررضا. (۱۴۰۱). شناسایی و اولویت‌بندی ریسک‌های عدم تمکین مالیاتی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۱(۲)، ۲۵۱-۲۶۶.

۹. معالی، فرناز، احمدیان، وحید، نقدی، سجاد و فضل‌زاده، علی‌رضا. (۱۴۰۴). شناسایی و رتبه‌بندی مسایل اخلاقی مالیاتی از دیدگاه متخصصان مالیاتی ایران. پژوهشنامه مالیات، ۳۳(۶۸)، ۹۷-۱۲۴.

۱۰. نمازی، محمد و اسماعیل‌پور، حسن. (۱۳۹۹). تاثیر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی بر فرار و اجتناب مالیاتی. دانش حسابداری، (۱۱)۱، ۱-۳۳.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

References

1. Akbari, M., Ahmadi, F., Shamakhi, H. & Ranjbar, M. (2022). Providing a model for calculating the company's comprehensive tax avoidance index. *Management accounting and auditing knowledge,* 11(41), 1-18 [In Persian]. https://doi.org/. 4018114014101.
2. Akbari, M., Ahmadi, F. & Valinia, N. (2026). The Impact of Taxpayers' Tax Avoidance Behavior Based on Behavioral Economics Models. *Tax Research Journal*, 34(69), 123–161. [In Persian]. https://doi.org/10.66224/taxjournal.34.69.123.
3. Alm, J. (2021). Tax Evasion, Technology, and Inequality. *Economics of Governance*, 22(4), 321-343. https://doi.org/10.1007/s10101-021-00247-w.
4. Bankman, J. (2004). The tax shelter problem. *National Tax Journal*, 57(4), 925-936. DOI: 10.17310/ntj.2004.4.08.
5. Brealey, R. & Myers, SC (1972). *Principles of Corporate Finance*. Auflage, Boston.
6. Chenhall, R. H., & Morris, D. (1986). The impact of structure, environment, and interdependence on the perceived usefulness of management accounting systems. *Accounting Review*, 16-35. https://doi.org/10.2308/TAR-4490476.
7. Das, S. (2019). Cash flow ratios and financial performance: A comparative study. *Accounting*, 5(1), 1-20. https://doi.org/10.5267/J.AC.2018.06.004.
8. Desai, M.A., & Dharmapala, D. (2009). Corporate Tax Avoidance and firm value. *Rev. Econ. Stat*., 91(3), 537–446. https://doi.org/10.1162/rest.91.3.537.
9. De Simone, L., Nickerson, J., Seidman, J., & Stomberg, B. (2020). How reliably do empirical tests identify tax avoidance? *Contemp. Account. Res*. 37(3), 1536–1561. https://doi.org/10.1111/1911-3846.12573.
10. Eberhartinger, E., & Zieser, M. (2021). The effects of cooperative compliance on firms' tax risk, tax risk management and compliance costs. *Schmalenbach Journal of Business Research*, 73(1), 125-178. https://doi.org/10.1007/s41471-021-00108-6.
11. Firmansyah, A., Febrian, W., & Falbo, T. D. (2022). The role of corporate governance and tax risk in Indonesia investor response to tax avoidance and tax aggressiveness. *Jurnal Riset Akuntansi Terpadu*, 15(1), 11-27. DOI:10.35448/jrat.v15i1.14033.
12. Heidari Haratme, M. (2026). Investigating the Impact of Personal Characteristics on Tax Culture, with the Perceived Fairness of the Tax System Acting as a Moderator. *Tax Research Journal*, 34(69), 7–41. [In Persian]. https://doi.org/ 10.66224/taxjournal.34.69.7.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

13. Hooman, H. (2023). *Structural Equation Modeling Using LISREL Software.* Tehran, Publisher of the Organization for Study and Compilation of Academic Books in Islamic Sciences and Humanities. ISBN 9789642935499. [In Persian]. DOI:/ 10.66224/taxjournal.34.69.7.
14. Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). Linking the balanced scorecard to strategy. *California Management Review*, 39(1), 53-79. https://doi.org/10.2307/41165876.
15. Kamyab Teymouri, R., Farsad Amanollahi, Gh. & Keyghabadi, A. (2022). Identifying and prioritizing tax non-compliance risks. *Journal of Accounting and Management Auditing Knowledge*, 11(2), 251-266. [In Persian].
16. Khajavi, Sh. & Kiamehr, M. (2016). Modeling tax avoidance using accounting information: Evidence from Tehran Stock Exchange. *Accounting Knowledge,* 7(25), 79-100. [In Persian]. https://doi.org/10.22103/jak.2016.1445.
17. Khaki, G. (2020). *Research method with thesis writing approach.* Tehran, Hormsi Book Publishing Company. [In Persian].
18. Lasloom, N. M., & Grigorieva, E. (2021). Risk management and strategic improvement of corporate sustainability for multinational companies. *The Business & Management Review*, 12(2), 45-54.
19. Mikhailova, I. (2004). Sustainability: evolution of concepts theorists and the problems of practical measurement. *Economia E Desenvolvimento,* (16), 22-41. DOI: https://doi.org/10.5902/141465093442.
20. Maali, F., Ahmadian, V., Naghdi, S. & Fazlzadeh, A. (2025). Identification and Ranking of Tax-Related Ethical Issues from the Perspective of Iranian Tax Experts. *Tax Research Journal*, 33(68), 97–124. [In Persian]. DOI:/ 10.66224/taxjournal.34.68.97.
21. Namazi, M. (1985). Theoretical developments of principal-agent employment contract in accounting: The state of the art. *Journal of Accounting Literature, Spring*: 113-163.
22. Namazi, M. & Esmailpour, H. (2020). The impact of international financial reporting standards on tax evasion and avoidance. *Accounting Knowledge*, 11(1), 1-33. [In Persian]. https://doi.org 10.22103/jak.2020.14271.3013.
23. Namazi, M., & Rakhsha, S. H. (2023). Compiling the influence model of management accounting information quality components on tax avoidance of Tehran Stock Exchange Companies. *Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology*, 44(3), 2175-2187.
24. Neuman, S., Omer, T. and Schmidt, A. (2016). Assessing TaxRisk: Practitioner Perspectives: (July 2, 2018). https://doi.org/10.1111/1911-3846.12556.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]

25. Smith, M. (2019). *Research Methods in Accounting*. Sage Publication. https://doi.org/10.4135/9781036231705.
26. Tajmiri Riyahi, H. & Asadi, Z. (2021). The effect of financial turmoil on tax avoidance in companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Strategic Budget and Finance Research,* (4)2, 73-101. [In Persian]. https://doi.org/. 20.1001.1.27171809.1400.2.4.3.5
27. Zanjirchi, S. M. (2015). *Fuzzy hierarchical analysis process*. Tehran, Sanei Shahmirzadi Publishing House. [In Persian].

استناد به این مقاله: نمازی، محمد و رخشا، سید حمیدرضا. (۱۴۰۵). تدوین الگو و آزمون تجربی بهترین ترکیب معیارهای اطلاعات حسابداری مدیریت، در راستای کاهش ریسک مالیاتی شرکت‌ها. پژوهشنامه مالیات، ۳۴(۷۰)، ۲۰۵-۲۳۵.

Journal of Tax Research is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial4.0 International License.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.66224/taxjournal.34.70.205]